

Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

2

2.1 Begrippen, provinciaal toezicht en regelgeving

De uitleg van begrippen en regelgeving wat betreft het weerstandsvermogen van onze gemeente en risicobeheersing leggen we in deze paragraaf uit.

De verplichte paragraaf Weerstandsvermogen bestaat ten minste uit:

- een inventarisatie van de weerstandscapaciteit;
- een inventarisatie van de risico's;
- het gemeentelijke beleid over de weerstandscapaciteit en de risico's.

In deze paragraaf gaan we in op de ontwikkelingen over deze punten.

2.2 Voorgenomen beleid

Uw raad stelde op 4 juli 2019 de Kadernota 2019-2023 Risicomanagement & Rechtmatigheidsverantwoording vast. Deze Kadernota beperkt zich niet tot financiële risico's, maar gaat ook over niet-financiële risico's zoals bestuurlijke en juridische risico's, imago- en frauderisico's en risico's in de bedrijfsvoering op het gebied van personeel en Informatie- en Communicatietechnologie. Deze hebben weliswaar niet (altijd) direct een financiële impact, maar kunnen op termijn wel grote gevolgen hebben voor de gemeente.

Met deze nota zetten we een belangrijke stap in het realiseren van het afgeven van de rechtmatigheidsverantwoording, het versterken van risicomanagement en de verbetering van de interne administratieve organisatie en interne controle. Hierbij richten wij ons op het bereiken van de volgende doelstellingen:

1. Het vaststellen van het gemeentelijk risicoprofiel, normen voor de weerstandsratio en streefwaarden voor financiële kengetallen om zo de risico's te bewaken en te monitoren dat we als gemeente financieel gezond blijven.
2. We voeren integraal risicomanagement uit: het signaleren van de risico's en het beheersen ervan maakt onderdeel uit van de integrale verantwoordelijkheid.
3. Vanaf 2021 beheersen wij de financieel impactvolle processen zodanig dat we voldoen aan de minimale eis voor afgifte van de rechtmatigheidsverantwoording.
4. Het periodiek inzicht geven in de ontwikkeling van de risico's in relatie tot de norm voor de weerstandsratio en de financiële kengetallen.

Uitgangspunt voor de ontwikkeling en invoering van risicomanagement is om niet alleen de mogelijke risico's te analyseren en in kaart te brengen, maar om tevens de methodiek van risicomanagement in te voeren. Hierbij betrekken wij ook de adviezen van de accountant en de auditcommissie. Met de uitvoering van deze nota is gestart in augustus 2019. De komende jaren passen wij deze paragraaf aan conform het nieuwe beleid.

2.3 Kengetallen

Het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) schrijft voor om onderstaande financiële kengetallen op te nemen in de financiële jaarstukken.

Op termijn geven de kengetallen en de beoordeling gezamenlijk op eenvoudige wijze inzicht in de financiële positie van gemeente(n).

Kengetallen	Jaar-rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Netto schuldquote	51,4 %	58,3 %	85,4%	83,5%	80,7%	77,9%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	47,8 %	55,3 %	82,2%	80,3%	77,4%	74,6%
Solvabiliteitsrisico	29,6 %	28,2 %	20,9%	21,3%	21,7%	22,0%
Structurele exploitatieruimte	-2,4 %	-0,5 %	-0,8%	-0,3%	-1,0%	-1,5%
Grondexploitatie	4,8 %	3,0 %	1,0%	0,8%	0,4%	-0,4%
Belastingcapaciteit	116,6 %	119,8 %	122,2%	122,2%	122,2%	122,2%
Weerstandsratio*	1,6	1,6	1,2	1,2	1,2	1,2

*Dit betreft geen verplicht kengetal vanuit het BBV maar vloeit voort uit de Kadernota risicomangement

Netto schuldquote

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast ten opzichte van baten. Het geeft een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken. Op deze manier wordt duidelijk wat het aandeel van de verstrekte leningen in de exploitatie is en ook wat dat betekent voor de schuldenlast. De Vereniging Nederlandse Gemeenten adviseert om 130% als maximum norm te hanteren en daarboven de schuld af te bouwen. Omdat bij verstrekte leningen er onzekerheid kan bestaan of deze worden terugbetaald, wordt bij de berekening van de netto schuldquote onderscheid gemaakt door het kengetal te berekenen, zowel inclusief als exclusief de verstrekte leningen. De stijging van 2020 ten opzichte van 2019 komt door een gesloten geldlening van € 12 miljoen in 2019 en een nog te sluiten geldlening van € 9 miljoen in 2020. Dit werkt ook door in verlaging van de solvabiliteit.

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Dit kengetal geeft inzicht in hoeverre er sprake is van doorlenen en geeft de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weer. Hieruit blijkt het aandeel van de verstrekte leningen en wat dit betekent voor de schuldenlast.

Solvabiliteitsrisico

Dit is de verhouding tussen het eigen vermogen en het totale vermogen. Het zegt iets over het vermogen om zowel de kortlopende alsook de langlopende schulden te kunnen terugbetalen en is daarmee een indicator over "de financiële gezondheid" van de gemeente. Hoe hoger de verhouding eigen vermogen ten opzichte van het totale vermogen (solvabiliteitsratio), hoe financieel gezonder de gemeente.

Structurele exploitatieruimte

Dit geeft een beeld of de begroting en meerjarenraming structureel en reëel in evenwicht zijn. Dit cijfer helpt mee om te beoordelen welke structurele ruimte een gemeente heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is.

Grondexploitatie

Dit is de verhouding van de grondwaarde tot de totale baten. De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van onze gemeente. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend. De gronden zijn tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs dan wel lagere marktwaarde opgenomen. Dit kengetal geeft aan hoe groot de grondpositie (boekwaarde) is ten opzichte van de jaarlijkse baten. Hoe lager de ratio is, hoe beter.

Belastingcapaciteit

Dit geeft inzicht in de belastingdruk ten opzichte van het landelijk gemiddelde. De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk van de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde. Hierbij is een percentage van 100% precies gelijk aan het landelijk gemiddelde. Bij gemeenten zijn hierin de OZB-lasten, rioolheffing, afvalstoffenheffing en een eventuele heffingskorting betrokken.

De belastingcapaciteit is ten opzichte van het voorgaande jaar met 2,4% gestegen. Reden hiervoor is dat in onze gemeente de belastingtarieven stijgen met een inflatiecorrectie.

Weerstandratio

Dit geeft de verhouding aan tussen het bedrag waarover we risico's lopen en de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt of kan beschikken om niet-voorzijene financiële tegenvallers te bekostigen. Het gaat om buffers in het eigen vermogen en exploitatie. In de Kadernota risicomanagement is de minimale omvang op 1,5 vastgesteld. Vanaf het jaar 2020 vallen wij onder deze norm. Om deze norm te verbeteren doen wij vanuit de bestuursopdracht creëren budgettaire ruimte bij de Kadernota 2021 voorstellen.

Beoordeling van de kengetallen

Bij de beoordeling van de waarde van de financiële kengetallen sluiten we aan bij de zogeheten 'signaleringswaarden' die afkomstig zijn uit onder meer de stresstest voor 100.000+ gemeenten en die zijn afgesproken door alle provinciale toezichthouders in het Vakberaad Gemeentefinanciën.

In de tabel hieronder is te zien welke waarden bij welke categorie (A, B of C) behoren, waarbij categorie A het meest financieel gezond is en categorie C het minst.

Kengetal	Waarde kengetal		
	Categorie A	Categorie B	Categorie C
1 Netto schuldquote	<90%	90-130%	>130%
2 Solvabiliteitsratio	>50%	20-50%	<20%
3 Structurele exploitatieruimte	Begroting en meerjarenbegroting > 0%	Begroting of meerjarenbegroting > 0%	Begroting en meerjarenbegroting < 0%
4 Grondexploitatie	<20%	20-35%	>35%
5 Belastingcapaciteit	<95%	95-105%	>105%
6 Weerstandratio	>1	0,8 – 1	<0,8

Onze gemeente is financieel gezond indien:

- Kengetal structurele exploitatieruimte (meerjaren-)begroting in categorie A zit, en
- Drie van de overige kengetallen zitten in categorie A, of
- Twee kengetallen zitten in categorie A en twee in categorie B

Onze gemeente is matig financieel gezond indien:

- Drie kengetallen in categorie A gecombineerd met structurele exploitatieruimte (begroting en meerjarenraming) en weerstandsvermogen beide in B of
- Drie kengetallen zitten in categorie B of
- Eén kengetal in categorie B en één in categorie C.

Onze gemeente is financieel het minst gezond indien:

- Twee of meer kengetallen zitten in categorie C.

Kengetallen	Uitkomst in Categorie					
	Jaar-rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Netto schuldquote	A	A	A	A	A	A
Solvabiliteitsrisico	B	B	B	B	B	B
Structurele exploitatieruimte	C	C	C	C	C	C
Grondexploitatie	A	A	A	A	A	A
Belastingcapaciteit	C	C	C	C	C	C
Weerstandsratio	A	A	A	A	A	A

Conclusie:

We vallen conform de vastgestelde Kadernota risicomangement meerjarig in de categorie C, minst financieel gezond.

2.4 EMU-Saldo

Omschrijving	2019	2020	2021
	× € 1000,- Volgens realisatie tot en met sept. 2019 aangevuld met raming resterende periode	× € 1000,- Volgens begroting 2020	× € 1000,- Volgens meerjarenraming in begroting 2020
1. Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-838.000	-991.000	-481.000
2. Mutatie (in)materiële vaste activa	6.913.000	26.393.000	-1.155.000
3. Mutatie voorzieningen	-562.000	-689.000	-153.000
4. Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	-2.419.000	-411.300	-185.000
5. Verwachte boekwinst bij verkoop effecten en verwachte boekwinst bij verkoop (in)materiële vaste activa	0	0	0
Berekend EMU-saldo	-5.004.000	-27.662.000	710.000

Het EMU-saldo is het saldo van inkomsten en uitgaven met derden van de overheid op transactiebasis in een bepaalde periode. Eenvoudig gezegd geeft het EMU-saldo aan of er in een bepaald jaar met reële transacties meer geld uitgegeven is dan er in dat jaar is binnengekomen, of dat er netto geld overgehouden is. Het EMU-saldo is daarmee een indicatie voor de ontwikkeling van de liquiditeits- en financiële positie (eigen vermogen en schulden) van de gemeente. De stijging in 2020 ten opzichte van 2019 komt in hoofdzaak door de geprognostiseerde investering van € 20 miljoen in de nieuwbouw Pontes Pieter Zeeman / De Meie.

Uit de evaluatie van het schatkistbankieren in 2019 blijkt dat het verplicht schatkistbankieren tot een veel kleinere daling van het EMU-saldo leidt dan het Rijk dacht, ook al is de EMU-schuld van Nederland inmiddels ver onder de Europese grens van 60% van het bruto binnenlands product. Hierdoor hebben overschrijdingen van het EMU-saldo tot op heden in geen enkele gemeente geleid tot sancties in het kader van Wet Houdbare Overheidsfinanciën.

Emu-saldo negatief

De gemeente geeft via reële transacties meer geld uit dan dat er binnen komt. De gemeente maakt hierbij schulden en financiert dit door het aanspreken van spaargeld (eigen vermogen reserves) of door het aantrekken van leningen. Ook kan het zijn dat het saldo afneemt. Hierdoor draagt de gemeente negatief bij aan het EMU-saldo van Nederland. In Europees verband is afgesproken dat het overheidstekort (EMU-saldo) maximaal 3% mag zijn. Binnen Nederland is dit tekort verdeeld tussen de verschillende overheden.

Emu-saldo positief

De gemeente krijgt via reële transacties meer geld binnen dan dat ze uitgeeft. Dit schiept ruimte om schulden af te lossen, te sparen en de reservepositie te verhogen. Daarmee draagt de gemeente positief bij aan het EMU-saldo van Nederland.

2.5 Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit zijn de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt of kan beschikken om niet begrote en niet bekende lasten te dekken. De weerstandscapaciteit is eind 2020 als volgt:

Begroting 2020-2023	
Weerstandscapaciteit exploitatie	in €
Resterende belastingcapaciteit:	
Onroerende-zaakbelastingen	3.293.000
(Water)toeristenbelasting	Pro memorie
Forensenbelasting	Pro memorie
Hondenbelasting	Pro memorie
Parkeerbelasting	Pro memorie
Lijkbezorgingsrechten	158.000
Scheepvaartrechten	591.000
Leges	629.000
Reinigingsheffingen	155.000
Rioolheffing	0
Totale resterende belastingcapaciteit	4.826.000
Onvoorziene uitgaven	150.000
Stille reserves structureel	41.000
Totaal weerstandscapaciteit exploitatie (structureel)	5.017.000
Weerstandscapaciteit vermogen	
Algemene reserve (voor dekking van tekorten op de jaarrekening)	5.466.000
Algemene reserve, geoormerkt deel voor uitvoering projecten Strategische Visie	3.309.000
Bestemmingsreserves	23.317.000
Stille reserves incidenteel	1.075.000
Totaal weerstandscapaciteit vermogen (incidenteel)	33.167.000
Totale weerstandscapaciteit (structureel en incidenteel)	38.184.000

Toelichting weerstandscapaciteit exploitatie

Resterende belastingcapaciteit

Belastingcapaciteit is de ruimte om de belastingen en heffingen te verhogen of in te voeren. Voor de heffingen gelden regels: de tarieven mogen maximaal kostendekkend zijn.

Voor de onroerende-zaakbelastingen (OZB) hanteert het Rijk de zogenaamde artikel 12-norm (voor financieel armlastige gemeenten). Dit is het tarief dat een gemeente moet hanteren als zij voor een eventuele aanvullende uitkering uit het gemeentefonds in aanmerking wil komen. Dit speelt voor onze gemeente niet, maar het tarief zien wij als bovengrens die wij kunnen hanteren voor de OZB. Het normtarief is voor 2020 vastgesteld op 0,1843% van de waarde volgens de Wet Waardering Onroerende Zaken (WOZ). Ons gewogen gemiddelde tarief is 0,1357%. Op basis van de voorlopige WOZ-waarde 2019 resulteert dit in een resterende belastingcapaciteit OZB van € 3.293.000.

Voor de (water-)toeristenbelasting en forensenbelasting gelden geen maximum- of normtarieven. Voor de overige heffingen verwijzen wij u naar de Paragraaf lokale heffingen, onderdeel 1.5 (Kostenonderbouwing heffingen).

Toelichting weerstandscapaciteit vermogen

Belangrijkste reserves

Algemene reserve

De algemene reserve dient primair als buffer om in jaren waarin een sluitende begroting niet mogelijk is bij te springen. Het saldo van de algemene reserve (inclusief het geormerkte deel voor het uitvoeringsprogramma strategische visie) is in principe vrij aanwendbaar.

Op 11 november 2011 is bij amendement door de raad besloten € 12 miljoen te oormerken voor uitvoering van de Strategische Visie. Hierna is na aftrek van de reeds begrote onttrekkingen eind 2023 nog € 2.984.000 beschikbaar, waarbij nog geen rekening is gehouden met de te honoreren prioriteiten.

Egalisatiereserve algemene uitkering

De reserve zetten we in om mutaties vanuit het Gemeentefonds op te vangen. Met ingang van 2019 gaat het Rijk verder met de normeringssystematiek. In 2018 is het systeem van 'Netto gecorrigeerde rijksuitgaven' losgelaten en vervangen door 'Netto uitgaven'. Hierdoor kent de algemene uitkering naar verwachting meerjarig een minder grillig verloop. De praktijk blijkt echter weerbarstig, gezien de uitkomsten van de meicirculaire 2019. Daarnaast loopt er een herijkingsonderzoek Financiële verhoudingswet. We verwachten via de meicirculaire gemeentefonds 2020 duidelijkheid over de consequenties hiervan voor de hoogte van onze algemene uitkering.

Door een zestal nieuwe omstandigheden vinden wij het nodig de reserve in stand te houden:

- a. regionale opgaven op het gebied van klimaat en krimp;
- b. fluctuerende accessen;
- c. oplopende korting apparaatskosten tot en met 2025;
- d. efficiencykortingen binnen het sociaal domein;
- e. de verwachte overheveling van centrumgemeentegelden naar individuele gemeenten voor taken sociaal domein per 2022 waarvan ook de herverdeeeffecten nog onbekend zijn;
- f. tijdelijk opvangen gevolgen herijking Financiële verhoudingswet.

De reserve bedraagt per 31 december 2020 € 730.000. Bij de instelling van de reserve is het maximum bepaald op € 2 miljoen. Er zijn twee ontwikkelingen. Enerzijds neemt het grillig verloop van de accessen door andere systematiek iets af en anderzijds is door de toevoeging van de integratie uitkering sociaal domein aan het Gemeentefonds met ingang van 2019 de totale omvang van het fonds toegenomen. Jaarlijks bij de raadsvoorstellen bij de septembercirculaires komen wij hierop terug en doen zo nodig voorstellen over het gewenste saldo en hoogte van de reserve.

Reserves Ontwikkelingsbedrijf

Binnen het Ontwikkelingsbedrijf, waarbij onze grondexploitatie is ondergebracht, is sprake van twee reserves (Algemene reserve Ontwikkelingsbedrijf en de reserve Bovenwijkse voorzieningen) en waarvan de saldi, totaal € 3.932.000 zijn betrokken bij het weerstandsvermogen.

Stille reserves

Op grond van de Notitie inventarisatie stille reserves gemeente Schouwen-Duiveland hanteren we 1% van de theoretische/berekende stille reserve van € 90 miljoen. Wanneer 1% wordt afgezet tegen de balanswaardering resulteert dit in een percentage van 1,5% van de balansposten materiële vaste activa en deelnemingen. Dit levert een structurele weerstandscapaciteit van € 41.000 en een incidentele weerstandscapaciteit van € 1.075.000. De genoemde notitie is verouderd en vereist revisie. In 2020 stellen we daarom een nieuwe nota inventarisatie stille reserves op. De resultaten daarvan verwerken we in de jaarrekening 2020.

2.6 Voorziening dubieuze debiteuren

Bij de bepaling van de omvang van de voorziening (exclusief dubieuze debiteuren afdeling Werken, Wonen en Leven) hanteren we de volgende uitgangspunten:

- vorderingen uit het jaar 2019 en 2018 zijn voor 100% inbaar (inclusief dwangsommen)
- vorderingen uit de jaren 2017 en daarvoor zijn 100% dubieus. Vorderingen boven de € 5.000 met een betalingsregeling (loopt veelal over meerdere jaren) brengen we in mindering
- dwangsommen uit de jaren 2017 en daarvoor beschouwen we voor 25% dubieus. Dit omdat de betalingstermijnen veelal over meerdere jaren lopen
- om de eventueel nadelige effecten van economische ontwikkelingen op te kunnen vangen, hanteren we een toeslagpercentage van maximaal 25%. Omdat de economie is aangetrokken, verlagen we het toeslagpercentage voor economische ontwikkelingen van 25% naar 12,5%.

Dit leidt tot de volgende financiële vertaling:

Openstaande dubieuze vorderingen		Bedrag in €
Vorderingen t/m 2017		130.000
Dwangsommen t/m 2017 (totaal)	5.000	
Oninbaar	25%	1.000
Subtotaal		131.000
Toeslag economische situatie	12,5%	16.000
Totaal dubieuze debiteuren		147.000

De begrote stand van de voorziening is voldoende om het saldo van de berekende dubieuze debiteuren op te vangen.

De voeding van de voorziening tot de noodzakelijk gewenste omvang komt ten laste van de egalisatievoorziening vuilverwerking (afvalstoffenheffing), de voorziening gemeentelijk rioleringsplan (rioolheffing) en eventueel ten laste van de exploitatie. De noodzaak en omvang hiervan beoordelen we jaarlijks bij Programmabegroting en -rekening.

Voorziening dubieuze debiteuren afdeling Werken, Wonen en Leven (WWL)

De afdeling WWL heeft een registratie van dubieuze debiteuren van bijstandsuitkeringen waarbij sprake is van teveel betaalde uitkeringen. Dit op basis van het uitgevoerde beleid "terugvordering & verhaal en de fraudewet". Periodiek beoordelen we de voortgang (in baarheid) van de openstaande vorderingen en de financiële omvang van de voorziening. Vanwege de specifieke doelgroep (de inkomens- en vermogenssituatie kan wijzigen) boeken we geen vorderingen af. Per 31 december 2018 bedraagt het saldo van de voorziening afgerond € 266.000.

2.7 Inschatting risico's

1. Financiële (budgettaire) risico's

Dit betreft risico's die voortvloeien uit:

- eigen beleid;
- het beleid van andere overheden;
- voor de gemeente autonome ontwikkelingen;
- het doen en/of nalaten van anderen;
- samenwerking met andere gemeenten of instanties.

Tot deze risico's behoren onder andere loon- en prijsmutaties, afgegeven garanties, de gevolgen van decentralisatie, de ontwikkeling van de algemene uitkering uit het gemeentefonds, openeind regelingen, bodemverontreinigingen, grondexploitatie, risico's die samenhangen met nieuwe (grote) projecten en risico's in de sfeer van lopende rechterlijke gedingen. Bij deze categorie gaat het ook om risico's die samenhangen met geld- of kapitaalmarkttransacties, namelijk rente-, garantie- en reserverisico's. Verder valt hieronder de exploitatie van diverse sport- en cultuuraccommodaties.

2. Risico's op eigendommen

Dit betreft risico's in de sfeer van:

- ontvreemding;
- schade door brand, storm, fraude, water en dergelijke;
- het ontbreken van onderhouds- en/of beheersplannen.

Hiertoe behoren ook risico's die voortvloeien uit slecht onderhoud van gemeentelijke gebouwen, wegen en rioleringen. Bovendien kunnen hierbij worden genoemd risico's die samenhangen met de economische veroudering van eigendommen, zoals computerapparatuur en –programmatuur. Tot slot behoort het afschrijvingsbeleid tot deze categorie.

3. Risico's die samenhangen met de interne bedrijfsvoering

Dit betreft risico's die voortvloeien uit de:

- informatieveiligheid en -voorziening;
- administratieve organisatie;
- interne controle.

Dit zijn risico's die we lopen in de sfeer van rechtmatige uitvoering van regelgeving, achterstand in de afwikkeling van rijksbijdragen (bijvoorbeeld onderwijs en sociale zaken), de gevolgen van een niet optimaal functionerende administratieve organisatie en de mate waarin functiescheiding/interne controle in een organisatie is aangebracht.

Financiële risico's

Hierna treft u de risico's aan die de financiële positie van de gemeente in gevaar kunnen brengen. Indien mogelijk kwantificeren wij de risico's.

a) Als gevolg van eigen beleid

Sub-programma	Risico	Korte toelichting
1.1	Baggeren havens	Bij het baggeren van de havens in verdacht gebied kan na onderzoek blijken dat er metalen in de havens liggen. Deze metalen kunnen niet gesprongen explosieven zijn. Zo'n plek van een metalen voorwerp moet op een beveiligde wijze met duikers benaderd worden en onderzocht of het een explosief betreft of niet. Deze genoemde actie is qua prijs niet in te schatten en maakt geen onderdeel uit van de investering. Bij elke baggeractie in verdacht gebied voor explosieven kunnen de kosten oplopen tot circa € 200.000, waarvan 70% declarabel is bij het Rijk.
1.1	Onderhoud havens	Om het huidige kwaliteitsniveau te behouden blijkt dat op basis van recente inspectieresultaten de dotatie aan de voorziening in de komende 10 jaar niet toereikend is. Wij betrekken dit in het voorstel kostendekkendheid havens dat via en apart voorstel in het vierde kwartaal 2019 wordt aangeboden.
2.1	Openbaar basisonderwijs	We hebben een juridisch geschil met Obase over de afbouw van de subsidie van € 115.000 voor energie c.a. Het is nu in behandeling bij de Raad van State. Deze doet in 2019 of 2020 uitspraak.
2.1	Nieuwbouw Pieter Zeeman en De Meie	De nieuwbouw is aanbesteed. De aanbestede bedragen zijn boven de ons gestelde budgetplafond. In 2019 volgt een voorstel aan de raad over hoe we met deze situatie omgaan.
2.2	Niet gesprongen explosieven	De risicogebieden zijn in 2014-2015 beeld gebracht. Voor deze gebieden liggen er (risico-)kaders vast en is beleid vastgesteld. 70% van de gemaakte kosten krijgen we terug via de "bommenregeling" (gemeentefonds) van het Rijk. We verwachten dat de regeling de komende jaren wordt aangepast. De maximale kosten per keer schatten we in op € 50.000.
2.2	Omgevingswet	Onze organisatie bereid zich voor op de invoering van de nieuwe Omgevingswet. We hanteren daarbij het stappen volgens het plan van aanpak dat in 2017 is vastgesteld en sindsdien jaarlijks is geactualiseerd. De voorbereiding om de Omgevingswet is goeddeels op koers. Met de Omgevingsvisie landelijk gebied lopen we vertraging op. Tegelijk blijven er onzekerheden. Het digitale stuk van de Omgevingswet, het digitaal stelsel Omgevingswet, is nog volop in ontwikkeling. Daardoor kunnen we nu nog niet volledig overzien wat dit gaat betekenen voor de gemeentelijke systemen en werkprocessen. Met de Omgevingswet komen procedures voor vergunningen en ruimtelijke procedures er anders uit te zien. Dit kan consequenties geven voor de heffing van leges en daarmee voor de financiën van de gemeente.

2.2	Legesprocedure Windpark Krammer bv	Medio 2014 legden wij een legesaanslag op voor de aanvraag omgevingsvergunning van Windpark Krammer BV, groot € 2.145.000. Dit voor de bouw van 35 windturbines binnen het grondgebied van de gemeente Schouwen-Duiveland. Tegen deze aanslag is een procedure gestart. De beroepsfase is afgerond in ons voordeel. Inmiddels is deze zaak mondeling behandeld in hoger beroep. Tijdens de zitting gaf het Hof aan dat de uitspraak van de rechtbank in ieder geval wordt vernietigd, de uitkomst van deze procedure is daardoor ongewis. Op voorspraak van het Hof bezien wij of zaak kunnen afdoen via een fiscaal compromis.
2.4	Tegemoetkoming bijstandsuitkeringen	Het Rijk stelt elk jaar geld beschikbaar voor het betalen van de bijstandsuitkeringen. Dit vanuit de zogenoemde gebundelde uitkering (voorheen BUIG-uitkering). Het is wettelijk vastgelegd dat dit budget toereikend hoort te zijn. Als een gemeente overhoudt op het budget, mag de gemeente dit houden en kan dit overschot door de gemeente naar eigen inzicht worden ingezet. Een tekort moet de gemeente uit eigen middelen opvangen. Hierdoor worden gemeenten in Nederland, zo ook Schouwen-Duiveland, financieel gestimuleerd het aantal mensen met een bijstandsuitkering zo klein mogelijk te houden. Als het tekort te groot wordt, kan er een beroep worden gedaan op de zogenaamde 'vangnetregeling'. Hieraan zijn strikte voorwaarden verbonden. Belangrijk is om als gemeente het 'beter dan de rest' te doen. Daarom is een notitie opgesteld waarin diverse maatregelen zijn genoemd met als doel de uitstroom van onze uitkeringsgerechtigden te bevorderen en daarmee de kosten van de uitkeringen te verminderen. Deze maatregelen moeten nog worden geïmplementeerd.
A	Wachtgeld college van burgemeester en wethouders	Het is niet ondenkbeeldig dat een burgemeester, één of meerdere wethouders of het gehele college aftreden op eigen verantwoordelijkheid of door het opzeggen van het vertrouwen door de gemeenteraad. De wachtgelduitkeringen komen voor rekening van de gemeente. De kosten kunnen tot € 1,205 miljoen oplopen als een heel college met wachtgeld gaat.

b) als gevolg van beleid van anderen/andere overheden

Sub-programma	Risico	Korte toelichting
1.1	Aandeelhouder-schap PZEM	De gemeente bezit aandelen met een nominale waarde van € 270.000. Het risico bestaat dat dit bedrag verloren gaat. Dit kan het geval zijn wanneer het gehele vermogen van de PZEM moet worden ingezet voor de ontmanteling van de kerncentrale. Een hoger risico bestaat wanneer het Rijk de aandeelhouders met terugwerkende kracht aansprakelijk

		stelt voor hogere kosten van de ontmanteling. Dit is echter een juridisch complex vraagstuk, en de haalbaarheid hiervan is op dit moment nog moeilijk in te schatten. Het kan hierbij namelijk ook gaan om kerncentrales die via het vroegere DELTA (gedeeltelijk) in bezit waren.
2.2	Gevolgschade rampen- en risicobestrijding	Er kunnen incidenten voorkomen die niet voorzien zijn, waaronder brand in een natuurgebied, oude binnensteden en incidenten met een grote maatschappelijke impact. Het toeristische karakter van onze gemeente en het aantal grote evenementen brengen risico's met zich mee. Vervuiling van het strand, de grote trots van ons toerisme, brengt grote economische schade met zich mee. Voor de ondernemers een daling van inkomsten en minder personeel. Voor onze gemeente is de schade ook groot door daling van de toeristenbelasting, parkeerheffingen en verhoging van sociale uitkeringen.
2.2	Veiligheidsregio Zeeland (VRZ)	In 2016, tijdens de begrotingspresentatie 2017, attendeerde de VRZ er op dat de huidige invulling van de bluswatervoorziening via openbare brandkranen niet volledig dekkend is. Afhankelijk van bestuurlijke besluitvorming over de wijze waarop in de bluswatervoorziening wordt voorzien, kan dit mogelijk leiden tot hogere kosten. De omvang van het weerstandsvermogen van de VRZ is klein. Dat betekent dat incidenten met grote financiële gevolgen voor de VRZ door de deelnemende gemeenten opgevangen moeten worden.
2.2	Afvalverwerking	Het Rijk wil de eisen aanscherpen op het gebied van de nazorg van stortplaatsen. Dat kan betekenen dat we meer kosten moeten maken dan waarmee we in de voorziening rekening houden. Op dit moment voldoen we aan de gestelde eisen.
2.4	Decentralisatie centrumgemeentetaken	Zorgtaken: Lokale gemeenten worden verantwoordelijk voor de zorgtaken van Beschermd Wonen, waar nu de verantwoordelijkheid nog bij de centrumgemeente Vlissingen ligt. Financiële taak: Hoe het proces rondom de financiering er uit gaat zien is nog (steeds) onduidelijk. Door allerlei onzekere factoren (waaronder het objectief bekostigingsverdeelmodel) is de decentralisatie van 2021 met een jaar uitgesteld. In 2021 komt er meer helderheid over hoe de financiën stapsgewijs naar lokale gemeenten komen. Door het ingroeipad komen de middelen niet in één keer naar onze gemeente komen; we gaan dus stapsgewijs de financiële consequenties ervaren. Feit is dat Zeeland en daarmee de lokale gemeenten nadeelgemeenten zijn. In 2022 en/of verder krijgen wij minder budget dan het huidige budget. Het huidige budget is al niet toereikend gebleken. Een landelijke werkgroep gaat zich buigen hoe het financiële ingroeipad er uit komt te zien. Het zal vermoedelijk niet elk jaar 1/10 zijn (10 jaar ingroeipad), maar het volgen via de cliëntpopulatie. De voorzichtige verwachting is dat in jaar 4 of 5 (2026 /2027)

		<p>het grootste deel aan financiën naar de lokale gemeenten toekomt. Daar wordt de komende maanden en vermoedelijk ook in de meicirculaire van 2021 en later pas helderheid over verwacht. Dit mede als gevolg voor de uitname uit het gemeentefonds voor de inwoners die overgaan van Beschermd Wonen uit de Wet maatschappelijk ondersteuning de Wet Langdurige zorg.</p> <p>De taken voor maatschappelijke opvang blijven voorlopig centrumgemeente taken. Dit wordt in 2025 geëvalueerd, waarna wordt besloten wat er met deze taken gebeurt.</p>
2.4	Beschermd wonen en begeleiding	Lokale gemeenten hebben te maken met zorgaanbieders die zich nieuw willen vestigen. Aanbod creëert een aanzuigende werking. Beschermd Wonen (BW) kent een landelijke toegankelijkheid, waardoor het aanbod voor een ieder met een indicatie toegankelijk is, ongeacht zijn woonplaats. Voor wat betreft Beschermd Wonen ligt het risico tot 2022 bij de centrumgemeente en indirect bij de lokale gemeenten. Vanaf 2022 komt een ingroeipad van 10 jaar, waarbij lokale gemeenten financieel verantwoordelijk zijn voor de BW-bekostiging.
2.4	Hulp in het huishouden	We zien een tendens dat de vraag naar arbeidskrachten voor hulp in het huishouden lastig in te vullen zijn. Er bestaat een gerede kans dat wij niet meer kunnen voldoen aan de vraag om hulp.
2.4	Maatwerkvoorzieningen maatschappelijke ondersteuning	We weten nog niet de financiële gevolgen van de aanzuigende werking van de maximale eigen bijdrage voor maatwerkvoorzieningen voor maatschappelijke ondersteuning. De aanzuigende werking is voornamelijk van toepassing op hulp in het huishouden en woningaanpassing.
3.3	Strand	Eigenaren van het Noordzeestranden die de gemeente in exploitatie en beheer heeft, willen delen in het profijt dat de gemeente heeft. Het Waterschap heeft eerder onze gemeente bericht dat zij de strandpaviljoens op het Noordzeestrand die op hun grondgebied staan, willen aanslaan voor het gebruik van schapsgrond. Dit kan ook voor andere eigenaren. De maximale kosten per jaar kunnen € 150.000 per jaar zijn.
Alg. dekkingsmiddelen	Gemeentegaranties/Borgstellingen	De gemeente staat garant voor geldleningen van derden, grotendeels corporaties. Verenigingen en instellingen hebben tot nu toe altijd aan hun betalingsverplichtingen voldaan waardoor een beroep op gemeentegarantie niet nodig was. Het risico is miniem doordat eerst het Waarborgfonds Sociale Woningbouw en het Nationaal Hypotheek Garantie fonds worden aangesproken en pas daarna het rijk en de gemeenten. Ultimo 2019 bedraagt de schuldwaarde van de garantieverplichting afgerond € 58 miljoen. Het financiële risico is beduidend lager, omdat bij een aanspraak op een garantie- of borgstelling eerst alle activa te gelden wordt gemaakt om de schuld af te lossen. Over het restantbedrag kunnen we (beperkt) worden aangesproken. Reden dat we daarom ook geen financiële voorziening hebben getroffen.
Algemene	Vennootschaps-	Vanaf 2016 zijn wij vennootschapsbelastingplichtig, voor

dekkings- middelen	belastingplicht (Vpb) overheidsbedrijven	<p>zover wij een onderneming drijven. Zoals het er nu uitziet, drijven wij alleen met de cluster grondbedrijf een belaste onderneming.</p> <p>Nog steeds is niet duidelijk welke clusters definitief wel en niet onder de vennootschapsbelasting vallen. Risico's lopen wij naar verwachting met de clusters markten, precario, reiniging, handelshavens en jachthavens. Verder zijn landelijk een aantal zaken onduidelijk, in het bijzonder over de onderdelen grondbedrijf, reiniging en precario.</p> <p>Eind 2018 dienden wij de eerste aangifte in (over het fiscale jaar 2016). Inmiddels bleek al dat deze aangifte is achterhaald. Wij verwijzen u hiervoor naar de toelichting over de vennootschapsbelasting in de Programmarekening 2018, onderdeel Programmaverantwoording. Wij meldden daarbij in zijn algemeenheid nog de onzekerheid met betrekking tot de toerekening van overhead en het feit dat sprake is van nieuwe wetgeving. Vooralsnog schatten wij het risico op de te betalen vennootschapsbelasting in (exclusief het grondbedrijf) op € 190.000 structureel per jaar. Pas wanneer de Belastingdienst de over 2016 in te dienen aangifte heeft gecontroleerd en akkoord heeft bevonden, weten we waar we aan toe zijn.</p>
Algemene dekkings- middelen	Financiering Participatiewet onderdeel wet sociale werkvoorziening	<p>De financiën van De Zuidhoek zijn onderzocht door Bureau Berenschot en de resultaten zijn verwoord in een plan van aanpak De Zuidhoek. Hoewel we ons baseren op dit gedegen onderzoek, blijft het een dynamisch werkveld. Er is nog veel onzekerheid over de inkomstenkant, bijvoorbeeld ten aanzien van de effecten van de bezuinigingen vanuit de Rijksoverheid en welke bijstellingen zijn te verwachten op basis van het nieuwe verdeelmodel en onzekerheden over toekomstige indexeringen. Ook kan het werkelijke verloop van de WSW- dienstbetrekkingen anders zijn (door bijvoorbeeld minder verhuizingen of een langere duur), waardoor er een verschil ontstaat tussen de subsidie enerzijds en de kosten van gerealiseerde dienstbetrekkingen anderzijds.</p>
Overhead	Gegevens- bescherming	<p>De Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) dwingt ons om goed na te denken over hoe wij persoonsgegevens verwerken en beschermen. De verantwoordingsplicht houdt in dat we moeten kunnen aantonen dat onze verwerkingen aan de regels van de AVG voldoen. Wij zijn bezig die plicht op een inzichtelijke manier in te richten. Zolang dat dit niet is gebeurd, is er kans dat de Autoriteit Persoonsgegevens ons een boete kan opleggen van 4% van de omzet, zijnde 4,4 miljoen euro. Verder kan het zijn dat aanpassingen nodig zijn op de (geautomatiseerde) administratieve organisatie. De kosten zijn onbekend.</p>

c) als gevolg van autonome ontwikkelingen

Sub-programma	Risico	Korte toelichting
2.2	Afstoten gemeentelijk vastgoed	Door diverse oorzaken raakt een deel van het gemeentelijk vastgoed haar functie kwijt en komt voor verkoop of herontwikkeling in aanmerking (bijvoorbeeld vrijkomende schoolgebouwen). Risico's worden afgedekt via de algemene reserve ontwikkelingsbedrijf. Het risico bestaat dat bij een eventuele verkoop of (tijdelijke) verhuur van deze (vaak incurante) objecten de verkoop- of verhuurprijzen de boekwaarde of kapitaallasten niet dekken. Dit komt ten laste van het vermogen. Daarnaast bestaat er een leegstandrisico.
2.2	Situatie bedrijvigheid	We nemen een herstel waar in de uitgifte van bouwgrond voor bedrijvigheid. Er blijft echter een spanning bestaan tussen de kosten van nieuwbouw en de prijzen van bestaand vastgoed. Dit is vooral het geval ten aanzien van kantoren. De uitgifte van bouwgrond voor deze categorie stagneert daardoor. De gemeente beschikt over een grote voorraad bouwgrond voor bedrijvigheid. Dat is meer dan de berekende vraag. Voor het verschil tussen vraag en aanbod is een financiële voorziening getroffen. Zie ook de paragraaf Grondbeleid.
2.2	Situatie op de woningmarkt	Er is sprake van een overcapaciteit aan harde plannen binnen onze gemeente. Dit heeft gevolgen voor de realisatie van nieuwe ontwikkelingen. Keuzes moeten worden gemaakt. De herstructurering van de bestaande woningvoorraad wordt steeds belangrijker, maar ook lastiger door het ontbreken van financiële middelen en blijft mogelijk liggen. Dit kan negatieve gevolgen hebben voor de ruimtelijke kwaliteit en leefbaarheid van kernen.
4	Schade als gevolg van georganiseerde criminaliteit	Georganiseerde criminaliteit ondermijnt het lokale gezag, verslechtert veiligheid en leefbaarheid en levert schade op. De onderwereld maakt voor illegale activiteiten gebruik van diensten van 'de bovenwereld'. Bijvoorbeeld voor distributie, financiële handelingen, vergunningen en huisvesting. Het verhalen van schade op daders is het uitgangspunt. Bij illegale zaken die worden aangetroffen is vaak geen dader bekend of vraagt veiligheid of volksgezondheid om direct optreden. Kosten van afvoer van (drugs)afval, bodemsanering en aanverwante zaken komen voor rekening van het bestuur. Jurisprudentie hierover vanuit de Raad van State ontwikkelt zich in die richting. De impact kan aanzienlijk zijn en de kans is voorstelbaar. Inschatting: € 50.000 schade per incident uitgaande van opruimen en saneren bodem.

Algemene dekkingsmiddelen	BTW-compensatiefonds	<p>In deze programmabegroting ramen we in de jaren 2020 tot en met 2022 voor de verwachte onderuitputting van het btw-compensatiefonds een bedrag van € 72.000. Wij verwachten dat de komende jaren extra uitnamen uit het gemeentefonds nodig zijn om het btw-compensatiefonds te voeden. Desondanks hebben toezichthouders gecommuniceerd dat het nog is toegestaan een raming voor onderuitputting van het btw-compensatiefonds op te nemen ter hoogte van macro maximaal € 39 miljoen in alle jaren. Wel geeft men mee beter een lagere of zelfs helemaal geen raming meer te maken. Gezien deze uitspraak en vanuit de richtlijn van de provincie hebben we nog een incidenteel bedrag geraamd van € 72.000 in 2020, 2021 en 2022. Vanaf 2023 is geen raming meer opgenomen.</p> <p>Wij verwachten dat de richtlijn op termijn vervalt. Hoeveel er daadwerkelijk nodig is voor het btw-compensatiefonds in de toekomst weten we niet.</p>
Algemene dekkingsmiddelen	Algemene uitkering Financiering Participatiewet onderdeel wet sociale werkvoorziening (wsw)	De hoogte en de daling van het macrobudget van de wet sociale werkvoorziening is meerjarig gebaseerd op aannames van een verdeelmodel. Ons aandeel in het macro budget is afhankelijk van onze lokale realisatie wsw-banen ten opzichte van de realisatie van andere wsw-bedrijven. Onduidelijk is of ons aandeel in het macrobudget voldoende is om er het werkelijke lokale aantal wsw-werkplaatsen mee te bekostigen.
Algemene dekkingsmiddelen	Algemene uitkering Financiering Participatiewet onderdeel bonus beschut werk	De bonus van beschut werken (€ 3.000 per baan) is incidenteel van aard tot en met 2020. Zoals de financiering er nu uitziet vervalt deze bonus met ingang van begrotingsjaar 2021. Wel wordt steeds duidelijker dat de financiering van de nieuwe beschutte werkplaatsen zonder de bonus (16.000 per baan) niet toereikend is. Om deze reden wordt de gemeenteraad in het najaar van 2019 voorgesteld de financiering van € 3.000 vanaf 2021 te continueren. Daarmee vervalt het risico.
Algemene dekkingsmiddelen	Algemene uitkering Herverdeling gemeentefonds	<p>Het Rijk is bezig met een herziening van de financiële verhoudingswet. De verwachte invoeringsdatum is 2021. Eventuele herverdeeleeffecten zijn nog niet bekend.</p> <p>In de begrotingsjaren 2021, 2022 en 2023 is de algemene uitkering begroot als ware er geen herziening. Een eerdere herverdeling gaf een maximaal risico van € 15 euro per inwoner per jaar aan gedurende vier jaar (maximaal € 60 euro per inwoner). Dit komt neer op een risico van maximaal € 2.040.000 structureel voor of nadelig.</p> <p>Door eerdere voorlopige bekendmakingen zoals</p>

		<p>de nieuwe verdeling van de middelen beschermd wonen, begeleiding en maatschappelijke opvang (€ 12 miljoen minder voor Zeeland oftewel 25%), het niet in aanmerking komen voor een vergoeding uit de stroppenpot en hoe de overige eigen middelen meelopen in de nieuwe verdeling achten wij de kans op een nadeel bij deze herziening groter dan op een voordeel.</p> <p>De Raad voor openbaar bestuur pleit in haar briefadvies herijking gemeentefonds (3 september 2019) voor een splitsing van het gemeentefonds in twee delen. Een deel laten meebewegen met de rijksuitgaven en een ander deel vast indexeren. De kans is aanwezig dat een volgend kabinet dit advies opvolgt. Indien dit gebeurd lopen we minder risico om uit eigen middelen de prijsstijgingen sociaal domein op te moeten vangen. In hoeverre hiermee ook het risico van volumestijgingen wordt gedempt is nog onbekend.</p>
<p>Algemene dekkingsmiddelen / 2.4</p>	<p>Overgehevelde middelen Jeugdwet / uitvoering Jeugdwet</p>	<p><u>Uitgaven:</u> Vanuit de Programmabegroting 2020 van de GGD Zeeland houden wij in onderhavige begroting al rekening met fors hogere ramingen ten aanzien van de lasten voor jeugdhulp. Het betreft het deel dat via de Inkooporganisatie Jeugd Zeeland (IJZ) loopt. In de rapportage over het 2e kwartaal 2019 van de IJZ wordt een provinciaal tekort voor 2019 geprognosticeerd van € 17,6 miljoen. Voor onze gemeente gaat het om een bedrag van € 1,9 miljoen. De toename wordt veroorzaakt door onder andere tariefindexaties en meer inzet van jeugdhulp. De IJZ beschouwt deze raming als realistisch, maar zegt ook dat de inzet van jeugdhulp vanuit de toegang moeilijk te voorspellen is. Aan de hand van deze dramatisch te noemen cijfers maakten wij voor onze gemeente inzichtelijk wat de gevolgen zijn voor de thans voorliggende begroting (waarbij de jeugdbudgetten dus reeds sterk naar boven zijn bijgesteld vanuit de GGD begroting 2020). Daaruit komt naar voren wij voor 2020 een nog niet gedekt tekort voorzien van € 1.524.000, voor 2021 € 1.550.000, voor 2022 € 1.411.000 en voor 2023 € 1.386.000. Bestuurlijk overleg en besluitvorming hierover dient nog plaats te vinden.</p> <p><u>Inkomsten:</u> In de algemene ledenvergadering van de VNG van 28 juni 2018 is het Interbestuurlijk programma (IBP) bekrachtigd inclusief het financieel kader met uitzondering van de door Rijk beoogde afkoop risico's sociaal domein. Daarvoor zijn meerdere moties aangenomen. De VNG gaat namens gemeenten verder</p>

		<p>onderhandelen met het rijk over een adequatere financiering van het sociaal domein (inclusief gebundelde uitkering).</p> <p>Deze inspanning heeft geleid tot een incidentele bate gemeentefonds in de jaren 2019, 2020 en 2021. Er wordt onderzoek verricht om na te gaan of en zo ja gemeenten structureel extra geld nodig hebben. Onduidelijk is of dit onderzoek tot een resultaat gaat leiden. Vooralsnog schatten wij dit als een gemiddeld, positief risico in van € 422.000 vanaf 2022.</p>
Algemene dekkingsmiddelen	Financiële verhoudingswet in relatie tot dekken kosten sociaal domein	<p>Met ingang van begrotingsjaar 2019 zijn de integratie-uitkeringen Wet maatschappelijke ondersteuning en Jeugdwet overgeheveld naar het gemeentefonds. Op basis van de financiële verhoudingswet wordt de hoogte van het gemeentefonds bepaald. Neemt de rijksbegroting toe dan neemt ook het gemeentefonds toe, neemt de rijksbegroting af, neemt ook het gemeentefonds af. Daar zit een knelpunt.</p> <p>In een vergrijzende gemeente als Schouwen-Duiveland verwachten wij de komende jaren een volumegroei bij de maatwerkvoorzieningen Wet maatschappelijke ondersteuning. Deze lastenstijging hebben wij via deze programmabegroting 2020-2023 op basis van een gewijzigde begroting van het Samenwerkingsverband Welzijnzorg Oosterschelderegio ook meegenomen.</p> <p>Was u voor de overheveling van middelen jaarlijks enkel belast met de loon- en prijsindexering van de kosten, komt daar nu ook de rekening van de volume-indexering sociaal domein bij.</p> <p>Ons aandeel in het gemeentefonds wordt op basis van maatstaven bepaald maar de hoogte van het gemeentefonds zelf is samen met rijk trap op trap af en daarmee niet gegarandeerd. Dit is een risico van € 300.000 op jaarbasis.</p>
Algemene dekkingsmiddelen	Financiering wet inburgering	<p>Met ingang van 1 januari 2021 wordt de nieuwe Wet Inburgering ingevoerd, waarmee de verantwoordelijkheid voor de inburgering geheel bij de gemeenten wordt neergelegd. Nog onduidelijk is wat de financiële consequenties zijn.</p>
Algemene dekkingsmiddelen	Financiering bijstandsbesluit Zelfstandigen	<p>Met ingang van 1 januari 2020 verandert de bekostiging van het Bijstandsbesluit Zelfstandigen.</p> <p>Nog onduidelijk is wat de financiële consequenties zijn.</p>
Algemene dekkingsmiddelen	Algemene uitkering	<p>Het rijk bouwt de gaswinning verder af. Hierdoor nemen de baten uit gaswinning af op de rijksbegroting. Indien het rijk voornemens is deze inkomstenderving op te vangen door het doen van minder uitgaven neemt het gemeentefonds met ingang van 2021 af met 240.000 in 2021, 180.000 in 2022 en 140.000 met ingang van</p>

		2023.
Algemene dekkingsmiddelen	Rente	Er is sprake van een lage rentestand. Door het aantrekken van de economie verwachten de banken de komende jaren een lichte verhoging. Dit kan vanaf 2020 de budgettaire positie van de gemeente negatief beïnvloeden. 0,5% rentestijging bij een investeringsplan van twee x € 4,5 miljoen (2020 en 2021) betekent € 45.000 extra lasten.

d) als gevolg van handelingen van derden

Sub-programma	Risico	korte toelichting
2.2	Noorderpolder	A.M. Zeeland B.V., vertegenwoordigt de C.V. Gebiedsontwikkeling Noorderpolder. A.M. heeft een dagvaarding ingesteld bij de rechtbank. In deze dagvaarding geeft ze aan dat bij het schrappen van 189 wooneenheden een opbrengst missen van € 18 miljoen.
2.2	Vitaliteitsresort De Boterhoek	Naar aanleiding van het stopzetten van het project heeft de ontwikkelaar een claim neergelegd van € 150.000 tot € 2,863 miljoen van gemaakte kosten én winstderving.
2.2	Brouwerseiland	Indien het bestemmingsplan onverhoopt wordt vernietigd door een uitspraak van de Raad van State dan bestaat er altijd de mogelijkheid dat de ontwikkelaar een verzoek om schadevergoeding indient. De omvang is niet bekend.

ad 2: risico's op eigendommen

Sub-programma	Risico	Korte toelichting
3.1	Museale collectie	De in bruikleen verkregen stukken zijn overgedragen aan de Stichting Stadhuismuseum. De eigenaren zijn hiervan in kennis gesteld. De stukken zijn door de Stichting verzekerd tegen schade. De museale stukken van de gemeente zijn ook in bruikleen gegeven. Deze stukken zijn niet verzekerd tegen schade.

ad 3: risico's die samenhangen met de interne bedrijfsvoering

Sub-programma	Risico	korte toelichting
4	Verplichte en vrijwillige samenwerking	De gemeente heeft in de afgelopen jaren steeds meer de uitvoering van taken (opgelegd of vrijwillig, zoals Veiligheidsregio, RUD, Obase, samenwerking belastingen) op afstand geplaatst. In ambtelijke voorbereiding en bestuurlijke besluitvorming in en rond deze gemeenschappelijke regelingen en samenwerkingen en ook bij de integratie met De Zuidhoek wordt nadrukkelijk stilgestaan bij risicobeheersing zoals de informatievoorziening / ICT.

2.8 Inschatting van de risico's

Van de hierboven genoemde, gekwantificeerde risico's hebben wij een inschatting gemaakt van de kans dat deze risico's zich ook daadwerkelijk voordoen. Wij hebben dit ingeschat op een hoog, gemiddeld en laag risico. Hierbij geven we de kans dat het risico zich voordoet aan met:

Hoog risico	
Gemiddeld risico	
Laag risico	

Sub-programma	Risico	Korte toelichting	Bedrag in € 1.000
A	Gemeentefonds	Afname door lagere aardgasbaten	240
2.4	Uitgaven jeugdhulp	Meer inzet jeugdhulp en andere tariefindexaties	1.524
	Hoog risico		1.764
A	Inkomsten jeugdhulp	Mogelijke structurele baten vanaf 2022	- 422
1.1	Aandeelhouderschap DELTA N.V.	Waardeverlies aandelen	270
2.2	Legesprocedure Windpark Krammer bv	Leges bouw 35 windturbines	2.145
	Gemiddeld risico		1.993
1.1	Havens	Verwijderen verdachte metalen bij baggerwerkzaamheden	60
2.1	Openbaar Onderwijs	Afbouw subsidie	115
2.2	Niet gesprongen explosieven	Extra kosten bij ontruiming	50
2.2	Rampen- en risicobestrijding	Ontruiming bij brand of bij asbest	100
3.4	Strand	Profijt exploitatie strand	150
4	Georganiseerde criminaliteit	Schade op ondermijning	50
A	Vennootschapsbelastingplicht overheidsbedrijven (Vpb)	Voor parkeren en precario	190
A	Rente	Verhoging rente	45
A	Informatiebeveiliging	Maximale boete bij datalek	4.400
2.2	Noorderpolder	Claim Gebiedsontwikkeling Noorderpolder	18.000
2.2	Boterhoek	Claim Gebiedsontwikkeling	2.863
A	Dagelijks bestuur	Wachtgeld college	1.205
	Laag risico		27.228
	Totaal		30.985

Onder het voorgenomen beleid is aangegeven dat we risicomanagement in de komende jaren verder door ontwikkelen. Het verder kwantificeren en het inzicht geven in de kans of deze risico's zich ook daadwerkelijk voordoen wordt een volgende stap. In de verdere doorontwikkeling zit ook de ontwikkeling van een risicosimulatiemodel. Dit is nu nog niet beschikbaar.

2.9 Conclusies

De paragraaf weerstandsvermogen is direct verbonden met alle programma's en de gehele bedrijfsvoering (paragrafen) van de gemeente. Feitelijk is deze paragraaf hiervan een dwarsdoorsnede. De risico's waarmee onze gemeente meerjarig wordt geconfronteerd, zijn naar onze mening te overzien en op te vangen binnen de beschikbare incidentele en structurele weerstandscapaciteit.